

Corrie ten Boom, een Haarlemse verzetsvrouw

Wat begon als een sportieve uitwisseling bracht Adam in de Verenigde Staten in een ongemakkelijke situatie: hij kende Corrie ten Boom niet. Juist dat moment vormde de aanleiding om zich alsnog in haar leven te verdiepen en op zoek te gaan naar poststukken van haar en haar familie.

DOOR Adam van der Linden

Waarom een artikel over Corrie ten Boom? Ik moet eerst iets bekennen. Rond 1980 was ik met mijn vrouw Loes op bezoek in de Verenigde Staten in het kader van een korfbaluitwisseling. Enkele speelsters van het Amerikaanse nationale team — een ploeg samengesteld uit verschillende universiteiten — verbleven destijds enkele weken bij ons thuis. Een paar jaren later werden wij bij die dames thuis uitgenodigd. De één woonde in Orlando, Florida (Louise) en de ander in Anniston, Alabama (Bonita).

Geografische kennis

Zoals in de Verenigde Staten gebruikelijk is, ga je als gast gewoon mee wanneer je gastvrouw of -heer vrienden of familie bezoekt. In 1984, tijdens een zakelijke reis door de Verenigde Staten, heb ik Bonita opnieuw kunnen bezoeken. Ook toen ging ik weer mee naar vrienden, dit keer mensen die een pecanboerderij hadden. Ik kreeg een doos van tien kilo gepelde pecannoten mee, wat nog wat problemen opleverde bij het terugvliegen. Wanneer men hoorde dat ik uit Nederland kwam, kwamen de vragen al snel los. En ja, het is echt gebeurd: men vroeg mij of 'België de hoofdstad van Kopenhagen' was. Zó beperkt is de geografische kennis van veel Amerikanen over Europa. Maar later kwamen de serieuze vragen, en toen moest ik — tot mijn schande — het antwoord schuldig blijven. Men vroeg of er in Nederland een museum of andere plek was ingericht ter ere van de verzetsstrijdster Corrie ten Boom uit Haarlem. Ik kende haar naam niet en kon dus geen antwoord geven. Zij moesten mij vertellen wie zij was en wat zij tijdens de Tweede Wereldoorlog had gedaan.

Nagedachtenis

Rond 1990 ben ik poststukken gaan verzamelen die betrekking hebben op de Tweede Wereldoorlog, vooral in relatie tot Nederland. Daarbij heb ik altijd in gedachten gehouden dat ik graag poststukken wilde vinden van haar familie, of gericht aan of afkomstig van Corrie ten Boom, om recht te doen aan haar nagedachtenis. Maar eerst volgt een stuk geschiedenis over het leven van Corrie ten Boom. Als bron heb ik gebruikgemaakt van de website van Nationaal Monument Oranje. Corrie ten Boom (AFB. 1) wordt op 15 april 1892 in Amsterdam geboren. Ze groeit op in Haarlem in een orthodox-protestants gezin. Tijdens de Tweede Wereldoorlog is hun huis aan de Bartelorisstraat een schuilplaats voor onderduikers. Mensen die voor de Duitsers op de vlucht zijn: Joden, maar ook leden van het verzet. De familie handelt vanuit hun christelijke geloof en biedt in 1943 en 1944 honderden mensen onderdak.

De hele familie in het Oranjehotel

Begin 1944 wordt de familie echter verraden. Op 28 februari 1944 valt de Duitse politie hun woning binnen. Corrie en haar vader Casper, zus Nollie, zus Betsie, broer Willem en neef Peter worden opgepakt. Ze komen in het Oranjehotel terecht. Na een maand komt Corrie in *Einzelfhaft* (geïsoleerde opsluiting) te zitten. Ze schreef hierover: 'Een eenzame cel wacht me. Ik word naar binnen geduwd en de deur sluit zich achter me. Ik ben alleen. Alles is hier leeg en grauw. In de andere cel waren nog kleuren van de kleding van de anderen. Hier niets. Grauw en leeg. Koud, ijskoud voel ik mij. De wind giert en er is een kille tocht in de cel... Er zijn geen kleuren in mijn cel. Mijn dekens zijn grauw, de muren bovenaan wit, onderaan

1. Foto van Corrie rond 1921; ze draagt hier een scouting-uniform, de padvindergroep die zij oprichtte heette 'De driehoeks-meisjes'; foto: Wikipedia

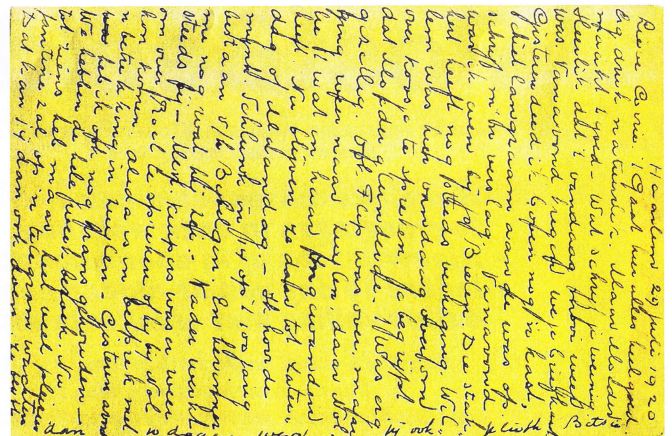
grijze tegels. Het venster boven de deur is breed, door tralies in vakjes verdeeld.' Casper, die op dat moment al 84 jaar is, overlijdt tien dagen na zijn arrestatie in het Oranjehotel. Corrie zit maandenlang alleen in een cel en probeert op allerlei manieren de verveling tegen te gaan: 'Bij de deur van mijn cel lopen kleine miertjes. Ze hebben hun eigen terrein bepaald en daarin een vast weggetje uitgekozen. Ik geef ze elke dag wat broodkruimels... De kruimels die ik op de grond gooide, werden bestormd door de miertjes. Stukjes ei, zes maal groter dan zichzelf werden tegen de muur opgesleept naar een gaatje bij de deur. Ik kijk er uren lang naar en veeg heel voorzichtig om hun terreintje heen. Ik houd van mijn celgenootjes.'

Vucht en Ravensbrück

Na D-Day, de geallieerde landingen in Frankrijk op 6 juni 1944, worden de gevangenen in het Oranjehotel geëvacueerd. Corrie en haar zus horen bij de 1300 gevangenen die naar Vught worden overgeplaatst. Na enkele weken gaan ze op transport naar het Duitse concentratiekamp Ravensbrück. Betsie overlijdt op 59-jarige leeftijd in Ravensbrück. Corrie overleeft de verschrikkingen van het kamp. Op 29 december 1944 wordt ze uit Ravensbrück ontslagen. Na de oorlog zet Corrie zich in om het Woord van God te verspreiden.

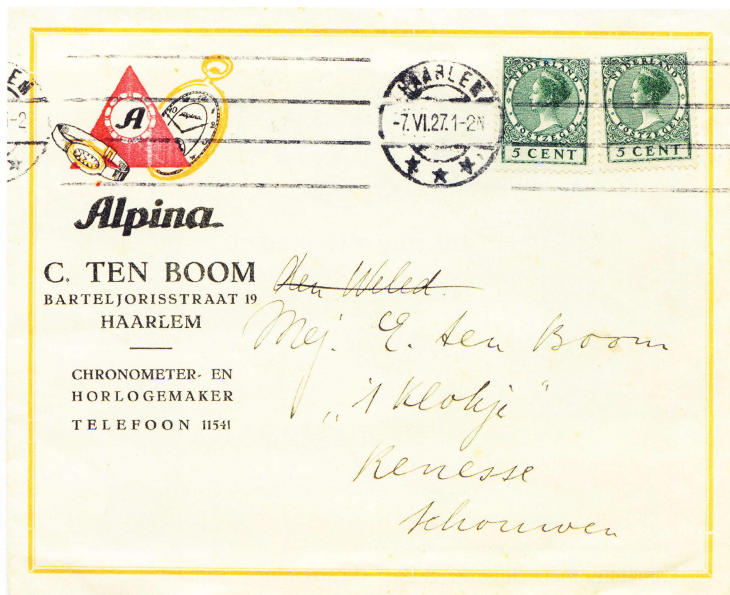

2a. Briefkaart van Betsie aan Corrie, 1920

2b. Een complete weergave van de achterzijde van de briefkaart

4. Brief van Corrie naar Betsie in Renesse, 1927

3. Briefkaart aan de familie Ten Boom, 1927

In rond de dertig jaar bezoekt ze meer dan zestig landen met de boodschap: 'God is overwinnaar'. Ze is voor veel mensen een voorbeeld en een christelijke inspiratie. Op haar 91e verjaardag, op 15 april 1983, overlijdt ze. Enkele jaren later, in 1988, wordt het ouderlijk huis van Corrie geopend als museum: het 'Corrie ten Boom-huis'. Het museum heeft het doel om de herinnering aan het geestelijk erfgoed van de familie Ten Boom levend te houden. Corrie ten Boom heeft een flink aantal boeken geschreven, het meest bekend is 'De Schuilplaats'. Deze is verfilmd onder de titel *The Hiding Place*. Er zijn meer dan vier miljoen verkochte exemplaren. Tevens was er een musical die vele malen voor uitverkochte zalen werd uitgevoerd.

Een van de mooiste uitspraken van Corrie ten Boom vind ik: 'Kijk naar de wereld; en je wordt bedroefd. Kijk naar binnen; en je wordt depressief. Kijk naar God; en je zult rustig zijn.' (tekst: EO)

Bedrijfsbriefkaarten

Ik kan de volgende poststukken tonen van of aan Corrie ten Boom of haar familie. Allereerst een bedrijfsbriefkaart van de horlogewinkel (AFB. 2) geschreven aan Corrie door Betsie, de zuster van Corrie, met zomaar wat

familiaire- en bedrijfsberichten. Verstuurd vanuit Haarlem op 30 juli 1920, naar de zendingsconferentie in Lunteren. Het tarief van 5 cent, van kracht tussen 1-11-1919 en 1-3-1921, werd voldaan met het 'opmaken' van ½ cent zegels, die normaal het tarief waren voor nieuwsbladen. Hiervoor was geen filatelistische reden. Dezelfde bedrijfsbriefkaart werd bijna zeven jaar later gebruikt (AFB. 3) vanuit Lunteren (Gld.), 24 april 1927. De briefkaart was waarschijnlijk meegenomen naar een vakantie- of conferentieadres op de Veluwe en van daaruit naar het thuisadres gestuurd. Het tarief bedroeg wederom 5 cent vanaf 1-10-1926 tot 1-9-1937. Er staat geen naam van de afzender op de achterzijde. De aanhef is 'Beste Opa, tantes en kinderen' (niet getoond). We zien ook een bestellerstempel van de postbode: A 42. Het kleurverschil tussen de kaarten in AFB. 2 en 3 kan zijn veroorzaakt door het verschil in 'opbergen' gedurende meer dan honderd jaar.

Brief aan Betsie

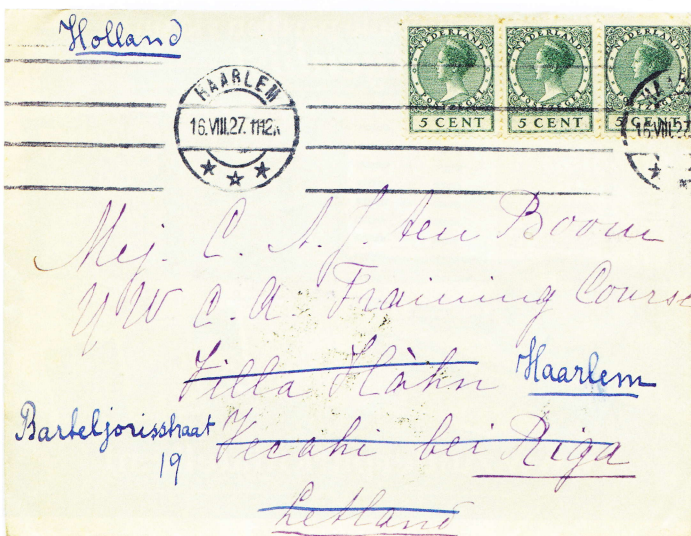
We zien een brief van Corrie ten Boom, geschreven vanuit Haarlem op 7 juni 1927 aan haar oudste zus Elisabeth (Betsie), die op vakantie was in Renesse op Schouwen-Duiveland (AFB. 4). Betsie kwam tragisch aan haar einde op 16 december 1944 in het

concentratiekamp Ravensbrück.

Haar zusje Corrie werd op 29 december 1944 vrijgelaten, wat gerust als een Godswonder mag worden beschouwd. Kamp Ravensbrück werd door het Sovjetleger bevrijd op 30 april 1945. Enkele dagen daarvoor werden door het Zweedse Rode Kruis via de 'witte bussen actie' reeds duizenden vrouwen bevrijd, waaronder honderden Nederlandse vrouwen. Het tarief voor een binnenlandse brief t/m 20 gram was toen 10 cent, hier voldaan door twee stuks van 5 cent van Koningin Wilhelmina type Veth.

Brief van Nollie

Getoond wordt nu een briefje van zus Nollie met bestemming Corrie ten Boom (AFB. 5), vanuit Haarlem op 16 augustus 1927. Corrie was op een trainingscursus van de YWCA (YMCA) in villa Hahn bij Riga, Letland. Het tarief voor een brief tot en met 20 gram naar het buitenland was 15 cent. Kennelijk was Corrie daar al weg, zodat de brief van haar thuisadres werd voorzien en teruggestuurd naar Haarlem. Door- of terugzenden was gratis volgens afspraken binnen de UPU, mits sprake was van dezelfde geadresseerde en tariefgroep. Op de sluitzijde (AFB. 5b) zien we de aan-

5a. Brief van Nollie naar Corrie in Riga, 1927

5b. Sluitzijde met de aankomststempel in Riga

6. Brief van Corrie aan Betsie in Engeland, 1928

komststempel in Riga, 22-8-1927. De afzender is haar zus Nollie, die inmiddels getrouwd was en ook in Haarlem woonde. We zien ook een bestellerstempel A 122, deze is geplaatst bij terugkomst in Haarlem. Tevens een paars stempel in de Franse (postale) taal dat de brief in Riga in de postbus is gedeponereerd.

Bijgefrankeerd

We zien een briefje van Corrie met als bestemming haar zus Betsie (AFB. 6), die in Enfield Wash, Middlesex in Engeland verbleef. De brief is verwerkt in Haarlem op 12 juli 1928,

om 9 uur 's morgens. Het tarief was 15 cent, derhalve was 2½ cent tekort gefrankeerd. Onder de postzegel van 2½ cent is 'bijfrankeeren' geschreven. De meest voor de hand liggende manier van bijfranken was 'ambtelijke bijfrankering'. Dit werd het meest toegepast bij post naar het buitenland, zodat de frankering in handen van de postrijen bleef. De afzender kreeg nadien met een portvrij-kaartje het verzoek de ontbrekende frankering hierop te plakken. We zien op de postzegel van 2½ cent een stempel gedateerd 12-7-1928, eveneens 9 uur in de ochtend.

Ten Boom Stichting

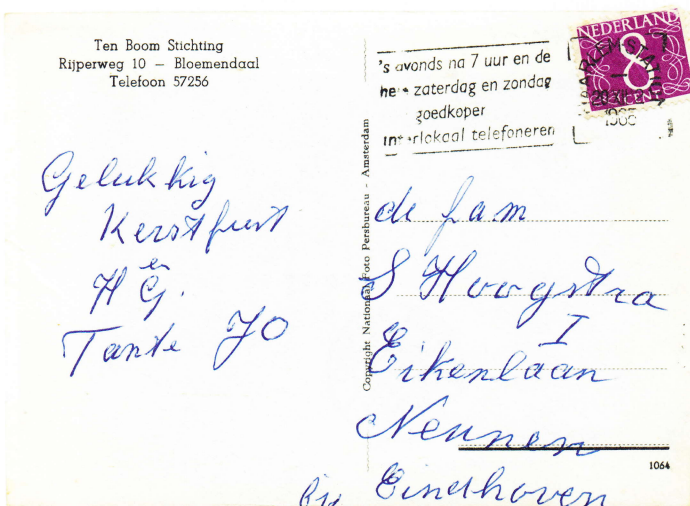
Tenslotte bespreken we een prentbriefkaart (AFB. 7) met de villa 'Huize Zonneduin', waar de Ten Boom Stichting is gevestigd. De prentbriefkaart is verzonden vanuit Haarlem op 20 december 1965 met bestemming Nueneen. Tarief: een kerstkaart kon worden verzonden tegen het drukwerk tarief van 8 cent tussen 1-6-1965 en 1-5-1966. De postzegel is waarschijnlijk door de stempelmachine verschoven en beschadigd. Heden ten dage is de Ten Boom Stichting gevestigd in het Corrie ten Boomhuis te Haarlem, in de voormalige horlogewinkel aan de Barteljorisstraat 19.

Aanbevelingen

De bron van de beschreven geschiedenis over het leven van Corrie ten Boom is in de inleiding vermeld. Een meer uitgebreide versie bevindt zich op Wikipedia, zeer aanbevolen. Helaas heb ik nog geen poststuk kunnen bemachtigen gerelateerd aan Corrie ten Boom uit de periode van de Tweede Wereldoorlog. In 2023 kwam een 'enorm verrijkt' boek uit, geschreven door de *New York Times*-bestsellerauteur Larry Loftis, getiteld *The Watchmaker's Daughter*. In april 2024 vertaald door Irene Goes als 'De dochter van de horlogemaker'. Ik kan het u aanbevelen.

7a. Beeldzijde van de prentbriefkaart

7b. Prentbriefkaart van Haarlem naar Nueneen, 1965